

TÓTH ENIKŐ

A magyar nyelvű ügyintézés lehetősége a Beregszászi járás önkormányzataiban

(2015-ös felmérés alapján)

Az aktuális nyelvpolitika egy olyan heterogén nemzetiségű és nyelvű területen, mint a mai Kárpátalja, különösen fontos jelentőséggel bír, hisz a nyelvpolitika határozza meg a különböző nyelvek státusát, helyzetét. Törvények, rendeletek szabályozzák, hogy például mely nyelv(ek) használható(ak) a különböző hivatalokban, a közigazgatásban, a feliratokon. Pennycook szerint „a nyelvpolitika csak a nyelvhasználat komplex kontextusában érthető meg”.¹ Ahhoz tehát, hogy képet kapjunk a kárpátaljai magyar közösség nyelvpolitikai helyzetéről, illetve arról: hogyan valósul meg a hétköznapi nyelvi gyakorlatában az ukrain nyelvpolitika, a valós nyelvi, nyelvhasználati gyakorlatokat kell alaposan megvizsgálnunk, feltárva a magyar nyelv hivatali/hivatalos használatának kontextusát. Tanulmányomban az ukrain nyelvtörvény gyakorlati alkalmazását vizsgáltam a Beregszászi járás településein: a helyi önkormányzatok szintjén biztosítják-e a hivatalok a lakosság számára azt a jogot, hogy a szóbeli és írásbeli ügyintézés során egyaránt törvény adta jog a magyar nyelv használata.

A nyelvpolitika és nyelvi tervezés fogalma

A nyelvpolitika a 20. század második felében vált tudományos vizsgálat tárgyává, olyan tudományágak keretében, mint a nyelvészeti antropológia, a politikatudomány, a nyelvészeti antropológia, a jogtudomány.²

Csernicskó István definíciója szerint „a nyelvpolitika az állam vagy más, politikai tevékenységet (is) kifejtő szervezet, intézmény által a nyelvi helyzet befolyásolása céljából kifejtett tudatos tevékenység”.³ Azt, amit a magyar terminológiában

¹ Pennycook, Alastair: *Language, ideology and hindsight...*, 2000, i. m., 49–65.

² Labrie, Normand: *Nyelvpolitika*, 1999, i. m., 17.

³ Csernicskó István: *Államok, nyelvek, államnyelvek...*, 2013, i. m., 53. A nyelvpolitika definícióját l. még: Cseresnyési László: *Nyelvek és stratégiák...*, 2004, i. m., 151.; Kiss Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat*, 2002, i. m., 247.; Szépe György – Derényi András (szerk.): *Nyelv, hatalom, egyenlőség*, 1999, i. m.; Spolsky, Bernard: *Language Policy*, 2004, i. m.

a nyelvpolitika fogalma alatt értünk, az angolban két különböző fogalommal fejezik ki: language politics és language policy. Előbbi a nagypolitika nyelvi részét képezi, az állami vagy pártszintű irányítás döntését, döntéshozatalát, taktikáit, utóbbi a nyelvvel kapcsolatos magatartásokat, stratégiát jelenti.⁴

A szakirodalom több nyelvpolitikai szintet különböztet meg. Labrie szerint a legkonkrétabb szinten foglal helyet az „egy nyelvpolitika” (une politique linguistique), angol kifejezéssel a language policy, ami meghatározott kormányzati, törvényhozói lépések, intézkedések formájában jelenik meg egy államon vagy közösségen belül. Ezt követi „a nyelvpolitika” (la politique linguistique) szintje, ami az angol language politics fogalommal egyezik, és egy nyelvi felfogásrendszer, ideológia mentén megvalósuló, nyelvekkel kapcsolatos emberi tevékenységet és egyben tudományos tevékenységet jelent. A harmadik, legáltalánosabb szint a nyelvi ideológiák, háttér-ideológiák tere, amely befolyásolja az előző szintek tevékenységeit, de gyakran rejtett marad, és csak közvetett módon jut érvényre.⁵

Tágabb értelmezés szerint a nyelvpolitika a nyelvi tervezés szinonimája.⁶ A nyelvi tervezés fogalmának bevezetése Einar Haugen, norvég származású amerikai kutató nevéhez köthető, aki először 1958-ben használta ezt a fogalmat language planning formában.⁷ A nyelvtervezés Wardhaugh megfogalmazásában „szándékos beavatkozási kísérlet egy nyelvbe vagy egy nyelvi változatba”.⁸

Heinz Kloss nyomán a nyelvtervezést két alaptípusra bontják: korpusztervezésre és státustervezésre.⁹ Korpusztervezésnek (állapottervezésnek, nyelvfejlesztésnek) mindazon tevékenységeknek az összességét tekintik, melyek következtében magában a nyelvben, nyelvi rendszerben történik változás: például a helyesírásban, kiejtésben, nyelvtanban. A státustervezés (helyzettervezés, nyelvkiválasztás) terminussal azokat a tevékenységeket jelölik, amelyek a nyelvek, nyelvváltozatok hivatalos státusának, egymáshoz való viszonyának, használati körének módosítására irányulnak, például egy nyelv használatát engedélyezik vagy tiltják bizonyos szituációkban, például a bíróságon. Tehát itt a nyelvek egy-

⁴ Ninyoles, Rafael C.: *Társadalmi szerkezet és nyelvpolitika*, 1999, i. m. 155., Szépe György: *Nyelvpolitika: múlt és jövő*, 2001, i. m., 14.

⁵ Labrie, Normand: *Nyelvpolitika*, 1999, i. m., 19–20.

⁶ Kiss Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat*, 2002, i. m., 247.

⁷ Haugen, Einar: *Planning for a standard language...*, 1959, i. m. Erről bővebben I. Sándor Klára: *Nyelvtervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés*, 2006, i. m., 959–995.; Sándor Klára: *Határtalan nyelv*, 2014, i. m., 344–387.

⁸ Wardaugh, Ronald: *Szociolingvisztika*, 1995, i. m., 312.

⁹ Kloss, Heinz: *Research Possibilities on Group Bilingualism...*, 1969, i. m.

máshoz való viszonyaiban történik változás.¹⁰ Szűkebb értelemben ide, a státustervezéshez sorolják a nyelvpolitikát is.¹¹ A nyelvtervezés két típusát több kutató kiegészíti egy harmadik típussal, melyet oktatástervezésnek vagy elsajátítás-tervezésnek neveznek.¹²

A nyelvpolitika és a nyelvi tervezés az olyan nemzetiségileg és nyelvileg egyaránt sokszínű területen mint Kárpátalja, különösen fontos jelentőséggel bír. A nyelvpolitikai döntésektől függ a nyelvek használatának engedélyezése, tiltása vagy éppen előírása bizonyos helyzetekben. A nyelvtervezés státustervezési ága határoz például a nyelvek státusáról. Egy nyelv lehet:

- államnyelv (egy adott állam hivatalos nyelve, amely az ország egészterületén a törvények, rendeletek, az állami és hivatalos ügyintézés, a nyilvános tevékenység nyelve);
- hivatalos nyelv (olyan nyelv, melynek a hivatalos életben való használatát törvények engedélyezik vagy írják elő; az államnyelv szükségszerűen rendelkezik a hivatalos nyelv státusával, de nem minden hivatalos nyelv államnyelv);
- kisebbségi nyelv (egy adott állam olyan polgárainak nyelve, akik az ország összlakosságához mérten demográfiailag és/vagy politikailag, szociológiailag kisebbséget alkotnak);
- nem önálló nyelv, hanem egy másik nyelv.¹³

Nincs olyan állam, amelynek nincs nyelvpolitikája: mindig minden körülmények között dönteni kell arról, melyik nyelv vagy mely nyelvek használható(k) az államigazgatásban, a postán, a hivatalban, az oktatásban stb.¹⁴

¹⁰ Crystal, David: *A nyelv enciklopédiája*, 2003, i. m.; Kiss Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat*, 2002, i. m., 241.; Trudgill, Peter: *Bevezetés a nyelv és társadalom...*, 1997, i. m., 63.

¹¹ Kiss Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat*, 2002, i. m., 247.

¹² Beregszászi Anikó: *A kárpátaljai magyarság...*, 2002, i. m., 368–375.; Csernicskó István: *Államok, nyelvek, államnyelvek...*, 2013, i. m., 54.

¹³ Csernicskó István: *Államok, nyelvek, államnyelvek...*, 2013, i. m., 55.; Черничко Степан – Фединець Чілла: *Наш місцевий Вавилон...*, 2014, i. m., 13.

¹⁴ Черничко Степан – Фединець Чілла: *Наш місцевий Вавилон...*, 2014, i. m., 15.

A téma szakirodalmának rövid áttekintése

A kárpátaljai magyar közösség nyelvi jogainak kérdéskörével kapcsolatban számos elemzés jelent meg az elmúlt években.¹⁵

2012. augusztus 10-én hatályba lépett az „új nyelvtörvényként” emlegetett jogszabály. A nyelvtörvény elfogadásának körülményeiről¹⁶, elő és utóéletéről¹⁷ magyar nyelven Fedinec Csilla és Cserniczkó István tanulmányaiban olvashatunk.

A nyelvtörvénnyel kapcsolatban megjelent egy orosz,¹⁸ valamint egy magyar¹⁹ nyelvű tudományos kommentár, melyben a szerzők a törvény egy-egy szakaszához fűzött kommentárban azt mutatják be, milyen új lehetőségeket nyújt az új jogszabály, mik az önkormányzatok és állami hivatalok kötelességei, valamint milyen jogokat biztosít a közösség számára a törvény.

Az orosz és magyar nyelvű tudományos kommentárok mellett, a felvidéki²⁰ és vajdasági²¹ anyanyelv-használati útmutatóhoz hasonlóan, Beregszászi Anikó, Cserniczkó István és Ferenc Viktória tollából magyar nyelven is megjelent az a nyelvi jogi tájékoztató,²² mely a nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásához nyújt segítséget. A kiadvány a nyelvtörvény vonatkozó cikkelyeire, bekezdéseire hivatkozva válaszolja meg azokat a kérdéseket, melyekről a szerzők úgy gondolják, a különböző szituációkban a nyelvhasználókban felmerülhetnek.

A nyelvi jogokat szabályozó dokumentumok elemzése, bemutatása mellett vizsgálat tárgyát képezték a nyelvi jogok gyakorlatban való érvényesülése, alkalmazása is. Az 1989-es nyelvtörvénnyel kapcsolatban az ezredforduló utáni állapo-

¹⁵ Cserniczkó István: *A magyar nyelv Ukrajnában...*, 1998, i. m.; Cserniczkó István (szerk.): *A mi szavunk járása...*, 2003, i. m.; Cserniczkó István (szerk.) *Megtart a szó...*, 2010, i. m.; Cserniczkó István (szerk.): *Nyelvek, emberek, helyzetek...*, 2010, i. m.; Beregszászi Anikó – Cserniczkó István: *...itt mennyit ér a szó?...*, 2004, i. m.; Мельник Світлана – Черничко Степан: *Мовна політика в незалежній Україні*, 2010, i. m., 681–703.; Cserniczkó István – Melnyik, Svitlana: *A független Ukrajna nyelvpolitikai törekvései*, 2010, i. m., 606–627.; Мельник Світлана – Черничко Степан: *Етнічне та мовне розмаїття України...*, 2010. i. m.; Cserniczkó István: *Állatok, nyelvek, államnyelvek...*, 2013, i. m.

¹⁶ Fedinec Csilla – Cserniczkó István: *Nyelvtörvény Saga Ukrajnában...*, 2012, i. m., 568–588.

¹⁷ Cserniczkó István – Fedinec Csilla: *Nyelvpolitika határon...*, 2015, i. m., 206–238.

¹⁸ Товт Михаил – Черничко Степан: *Научно-практический комментарий...*, 2013, i. m.

¹⁹ Tóth Mihály – Cserniczkó István: *Tudományos-gyakorlati kommentár...*, 2014, i. m.

²⁰ Cúth Csaba – Horony Ákos – Lancz Attila: *Nyelvi jogok Szlovákiában...*, 2010, i. m.; Cúth Csaba – Horony Ákos – Lancz Attila: *Nyelvi jogok Szlovákiában...*, 2012, i. m.

²¹ Beretka Katinka: *Nyelvi jogaink Szerbiában...*, 2011, i. m.

²² Beregszászi Anikó – Cserniczkó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink...*, 2014, i. m.

tot mérték fel kutatók a Beregszász hivatalaiban,²³ valamint a közéleti színterein (orvosi rendelőben, szolgáltató egységeiben, boltjaiban, éttermeiben, piacán).²⁴

2010 nyarán a Hodinka Antal Intézet²⁵ végzett telefonos vizsgálatot, melyben Kárpátalja 46 magyarlakta településének önkormányzatát hívták fel aziránt érdeklődve, hogy fordulhatnak-e a polgárok magyar nyelvű kérvénnyel az önkormányzathoz.²⁶ A vizsgálat eredménye alátámasztotta az előző kutatások eredményeit, miszerint szóbeli ügyintézésnél fordulhatnak a hivatalokhoz magyar nyelven, írásban ez azonban már esetleges.

2010 és 2013 között a *Látható kétnyelvűség* c. vizsgálat során szintén a Hodinka Antal Intézet munkatársai megfelelően az 1989-es, illetve a 2012-es nyelvtörvény adta lehetőségek gyakorlatban való alkalmazását térképezték fel a kárpátaljai magyarlakta településeken a nyelvi tájkép különböző szintjein.²⁷

A nyelvhasználat jogi háttere

Az 1991-ben függetlenné váló Ukrajnában a nyelvi jogokat, a nyelvek használatának rendjét többek között az alábbi dokumentumok határozzák meg (zárójelben az elfogadás éve):²⁸ Ukrajna Alkotmánya (1996), Ukrajna törvénye az Ukrán SZSZK nyelveiről (1989),²⁹ Ukrajna nemzetiségi jogainak nyilatkozata (1991), Ukrajna törvénye a nemzetiségi kisebbségekről (1992), Ukrajna törvénye az állampolgári beadványoktól (1996), Ukrajna törvénye a helyi önkormányzatokról (1997), Ukrajna törvénye az információról (1992), Ukrajna törvénye a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájának ratifikálásáról (2003), Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól (2012).

2012 augusztusáig az 1989-ben, tehát még a Szovjetunió fennállása idején elfogadott *Ukrajna törvénye az Ukrán SZSZK nyelveiről*³⁰ című nyelvtörvény volt

²³ Karmacsi Zoltán: *A magyar nyelv Beregszász hivatalaiban*, 2003, i. m., 93–100.

²⁴ Márku Anita: *A magyar nyelv Beregszász...*, 2003, i. m., 100–104.

²⁵ 2014 őszétől Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont az intézet neve.

²⁶ Csernicskó István: *Az ügyintézés nyelve a helyi önkormányzatokban*, 2010, i. m. 101–103., Csernicskó István: *A magyar nyelv hivatali/hivatalos...*, 2010, i. m., 9–23.

²⁷ Karmacsi Zoltán: *Vizuális kétnyelvűség...*, 2014, i. m., 120–131.

²⁸ A dokumentumok hatályos szövege elérhető ukrán nyelven Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának hivatalos honlapján: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws> (2015–05–10)

²⁹ Ez ma már nem hatályos, 2012 augusztusától más jogszabály érinti e területet.

³⁰ Закон України «Про мови в Українській РСР» <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/8312-11> (2015–05–10).

mérvadó a nyelvek státusa szempontjából.³¹ Az 1989-es nyelvtörvény a nemzeti többségű közigazgatási egységek területén nyújtott lehetőséget a nemzetiségi nyelv használatára az államnyelv mellett párhuzamosan az állami- és pártszervek, a vállalatok, intézmények működésében (3. cikkely). A nyelvtörvény tehát jogalanynak a nemzeti kisebbségi nyelv beszélőit tekintette, a nemzetiségi nyelv használatát pedig azokon a közigazgatási egységeken belül tette lehetővé, ahol a nemzeti kisebbség képviselőinek aránya meghaladta az 50%-ot.

Az 1989-es nyelvtörvényt felváltó *Ukrajna törvénye az állami nyelvpolitika alapjairól*³² című jogszabálytervezet Ukrajna Legfelső Tanácsa 2012. július 3-án a megszavazta, a jogszabály 2012. augusztus 10-én lépett hatályba.³³ A jogszabály 6. cikkének első bekezdése szerint az ukrán az egyetlen államnyelv, ám azokon a közigazgatási egységeken belül, ahol egy-egy nyelv anyanyelvi beszélőinek aránya a legutóbbi hivatalos népszámlálás szerint eléri a 10%-ot, a kisebbségi nyelv az államnyelv mellett használható az államigazgatásban, az önkormányzatok munkájában, a bírósági eljárásokban, a nyilvános közéletben, az oktatásban stb.³⁴ A törvény 7. cikkely 2. bekezdése felsorolja azt a 18 nyelvet, melyek a hatálya alá tartoznak: orosz, belarusz, bolgár, örmény, gagauz, jiddis, krími tatár, moldáv, német, görög, lengyel, roma (cigány), román, szlovák, magyar, ruszin, karaim és krimcsak. Ezeket a nyelveket – a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájára hivatkozva – „regionális vagy kisebbségi nyelvek”-ként határozza meg. Más nyelvek nem rendelkezhetnek regionális vagy kisebbségi nyelv státusával az országban, a felsoroltak azonban *automatikusan* – további határozatoktól, döntésektől, állásfoglalásoktól függetlenül – rendelkeznek ezzel a státusszal.³⁵

A törvény három csoportba sorolja az érvényesíthető nyelvi jogokat.³⁶

Az első csoportba azok a jogok tartoznak, amelyeket a helyi hatalmi szerveknek *kötelezően és automatikusan* biztosítaniuk kell azoknak a közigazgatási egy-

³¹ Elemzése megtalálható pl.: Cserniczkó István: *A magyar nyelv Ukrajnában...*, 1998, i. m. 147–151.; Cserniczkó István: *Államok, nyelvek, államnyelvek...*, 2013, i. m. 282–298.

³² A törvény eredeti szövegét lásd: Закон України Про засади державної мовної політики. Документ 5029–17. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5029-17> (2015–05–10). A nem hivatalos magyar nyelvű fordítás szövegét lásd: Fedinec Csilla – Cserniczkó István: *Nyelvtörvény Saga Ukrajnában...*, 2012, i. m., 568–588.; Beregszászi Anikó – Cserniczkó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink...*, 2014, i. m.; http://www.kmmi.org.ua/news?menu_id=2-&ar_id=506 (2015–05–10).

³³ Fedinec Csilla – Cserniczkó István: *Nyelvtörvény Saga Ukrajnában...*, 2012, i. m., 568–588.; Cserniczkó István – Fedinec Csilla: *Nyelvpolitika határon...*, 2015, i. m., 206–238.

³⁴ Beregszászi Anikó – Cserniczkó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink...*, 2014, i. m.

³⁵ Tóth Mihály – Cserniczkó István: *Tudományos-gyakorlati kommentár...*, 2014, i. m., 29.

³⁶ Uo. 16–18.

ségeknél a területén, ahol a törvényben felsorolt 18 nyelv közül egy (vagy több) anyanyelvi beszélőinek aránya eléri a 10%-ot. Az ilyen jogok közé tartozik például a helyi államhatalmi és önkormányzati szervek iratainak hivatalos közzététele a kisebbségi vagy regionális nyelven; a hatóságokhoz forduló kisebbségi nyelvet beszélő személyekkel folytatott kommunikációban a hivatalnak a kisebbségi nyelvet kell használnia; a regionális nyelven benyújtott írásbeli beadványokra ugyanezen nyelven kell választ adni; az iskolai oktatásban tanítani kell a kisebbség nyelvét; a földrajzi neveket kisebbségi nyelven is fel kell tüntetni stb.

A második csoportba tartozó jogok alkalmazása és annak mértéke az adott adminisztratív egység (megye, járás, település) képviselő-testületének a határozata alapján kerül meghatározásra. Ezek közé tartozik többek között a regionális nyelv használata a helyi hatalmi szervek munkájában, az ügyvitelben és a dokumentációban; a hivatalos hirdetések és közlemények terjesztésében, valamint az államhatalmi szervek nevének a feltüntetésében, a pecsétek és bélyegzők szövegeiben, illetve a formanyomtatványokon stb.

A harmadik csoportba tartozó nyelvi jogok érvényesítése az állampolgárok indítványától, azaz egyéni és személyes döntésétől függ. Az érintett természetes és jogi személyek szándékától függ például a választási kampányok nyelve; a reklámok, hirdetések nyelvének megválasztása stb. Írásban kérelmezhetik az állampolgárok, ha a személyi igazolványukban és az iskolai végzettségről szóló dokumentumaikban az államnyelv mellett regionális nyelven is szeretnék látni személyes adataikat, de írásos kérvény alapján élhetnek az iskolai oktatás nyelve megválasztásának jogával is.

A nyelvtörvény 11. cikk 2. pontja szerint az állam garantálja, hogy azokon a közigazgatási egységeken belül, ahol egy vagy több nyelv regionális státussal rendelkezik, az állami és önkormányzati szervekhez forduló személyeknek jogában áll az államnyelv mellett regionális nyelven is igénybe venni az általuk választott szolgáltatást, a hivataloknak pedig biztosítaniuk kell a regionális nyelven történő ügyintézés lehetőségét. Ezt figyelembe kell venniük a hivatali személyzet kiválasztásában is.³⁷

A 11. cikk 3. részében pedig ez olvasható: „A tisztségviselők és a hivatali személyek kötelesek ismerni az államnyelvet, kommunikálni rajta a látogatókkal, azoknak a körzeteknek a határain belül, melyek megfelelnek jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek, a regionális nyelven (nyelveken) beszélő látogatókkal pedig ezen a regionális nyelven (nyelveken). A regionális nyelven (nyelveken) beszélő személyek számára biztosított az a jog, hogy szóbeli és írásbeli

³⁷ Uo. 50–51.

kérelmeiket regionális nyelven (nyelveken) nyújtsák be és ezen a nyelven kapják meg rá a választ.”

A nyelvtörvény értelmében az állami szervek és a helyi önkormányzatok határozatait az államnyelv mellet az adott közigazgatási egység regionális nyelvén is közzé kell tenni (24.2.). Tehát azoknál az önkormányzatoknál, ahol egy vagy több regionális nyelv anyanyelvi beszélőinek aránya a legutóbbi hivatalos census (2001) alapján eléri a 10%-os arányt, az államnyelv mellett a regionális nyelv(ek)en is kötelezően biztosítani kell a hivatali ügyintézés lehetőségét szóban és írásban egyaránt.³⁸

Regionális vagy kisebbségi nyelvek Kárpátalján és a Beregszászi járásban

A 2012-es nyelvtörvény azokon a közigazgatási egységeken belül írja elő a kisebbségi nyelven való hivatali ügyintézés biztosítását, ahol a jogszabályban regionális vagy kisebbségi nyelvként megnevezett nyelv anyanyelvi beszélőinek aránya a legutolsó hivatalos népszámlás szerint eléri a 10%-ot. Ukrajnában legutóbb 2001-ben szerveztek népszámlálást.³⁹

1. táblázat. Kárpátalja lakosságának anyanyelvi összetétele (2001-es census alapján)⁴⁰

Anyanyelv	fő	%-ban
ukrán	1 009 544	80,47
magyar	158 729	12,65
orosz	36 412	2,90
román	32 224	2,57
ruszin	6 724	0,54
cigány	2 990	0,24
szlovák	2 575	0,21
német	1 850	0,15
belarusz	597	0,05
bolgár	63	0,01

³⁸ Tóth Mihály – Csernicskó István: *Tudományos-gyakorlati kommentár...*, 2014, i. m., 51–52.

³⁹ A 2001-es népszámlálásnak a lakosság anyanyelvi összetételére vonatkozó adatai elérhetők Ukrajna Állami Statisztikai Hivatalának honlapján: <http://www.ukrcensus.gov.ua/ukr/notice/news.php?type=2&id1=21> (2015-05-10).

⁴⁰ Beregszászi Anikó – Csernicskó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink...*, 2014, i. m., 10–11.; Tóth Mihály – Csernicskó István: *Tudományos-gyakorlati kommentár...*, 2014, i. m., 32.

Anyanyelv	fő	%-ban
örmény	290	0,02
gagauz	12	0,00
moldáv	366	0,03
lengyel	130	0,01
jiddis	85	0,01
görög	10	0,00
egyéb nyelv	1 719	0,14
nem adott meg anyanyelvet	294	0,02
Összesen	1 254 614	100,00

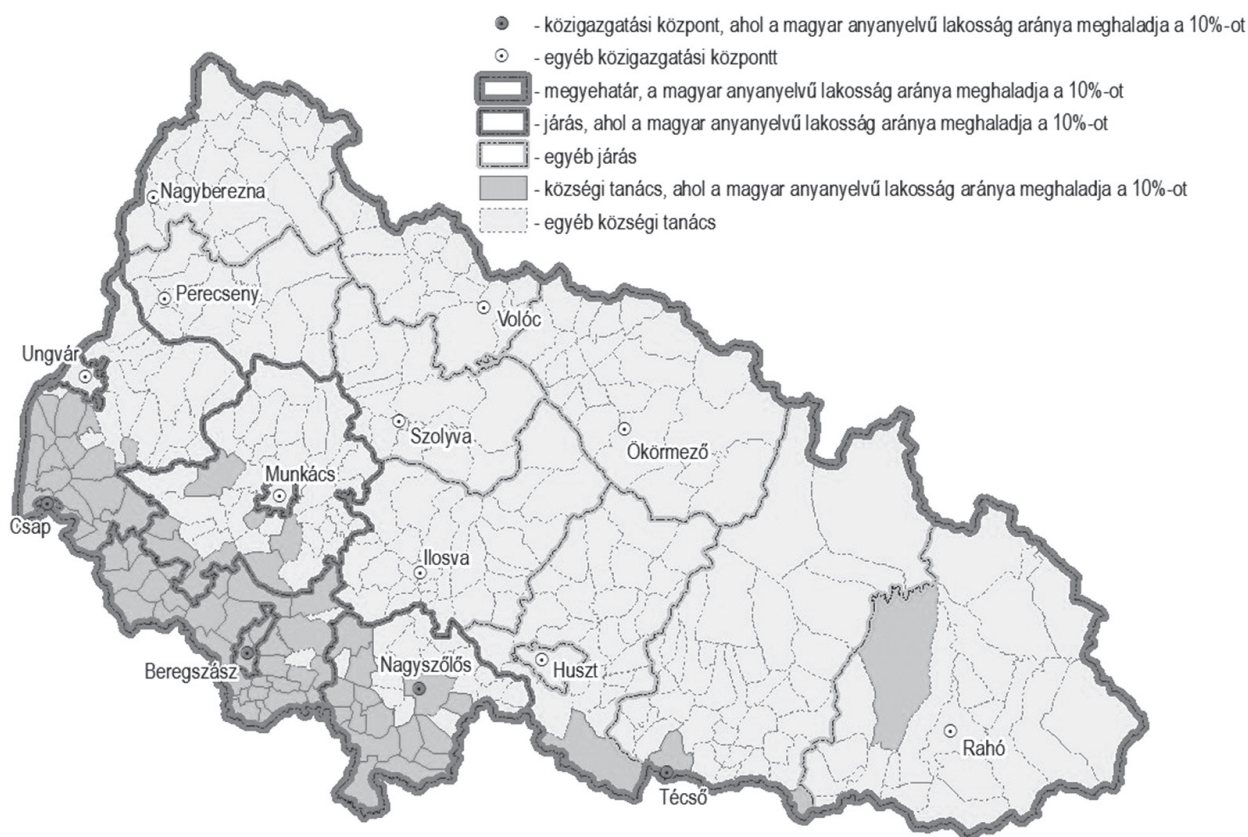
Mint az 1. táblázatból kitűnik, megyei szinten csak a magyar anyanyelvűek aránya haladja meg a 10%-os arányt, ugyanakkor vannak olyan kisebb közigazgatási egységek, ahol a más kisebbségi és regionális nyelv anyanyelvi beszélőinek aránya is eléri a nyelvtörvényben előírt határt (1. térkép).

1. térkép. Kárpátalja közigazgatási egységei, melyekben egy vagy több regionális és kisebbségi nyelv beszélőinek aránya eléri a 10%-os határt⁴¹

⁴¹ Beregszászi Anikó – Cserniczkó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink...*, 2014, i. m., 11. A térképet készítette: Molnár D. István.

2. térkép. Kárpátalja közigazgatási egységei, melyekben a magyar anyanyelvű lakosság aránya meghaladja a 10%-ot⁴²

Kárpátalján jelenleg 13 járás, 11 város (ebből 5 megyei alárendeltségű), 19 városi típusú település (nagyközség), valamint 579 község található. 555 község 307 falusi önkormányzatot alkot, 24 község pedig valamely város vagy városi típusú település közigazgatásához tartozik.⁴³

A román anyanyelvűek aránya két járásban, valamint 7 helyi önkormányzatban (10 település), az orosz ajkúak 3 városban, a szlovák anyanyelvűek 1, a német ajkúak 2, a magukat cigány (roma) anyanyelvűnek vallók 2, valamint a ruszin ajkúak szintén 2 (4 település) helyi önkormányzat területén érik el a jogszabályban megszabott 10%-os határt.⁴⁴

A magyar anyanyelvűek a 2001-es census alapján a megyei szint mellett 4 járásban (Beregszászi, Munkácsi, Nagyszőlősi és Ungvári), 2 megyei alárendeltségű városban (Beregszász, Csap), 2 járási székhelyen (Nagyszőlős, Técső), valamint

⁴² Uo. 13. A térképet készítette: Molnár D. István.

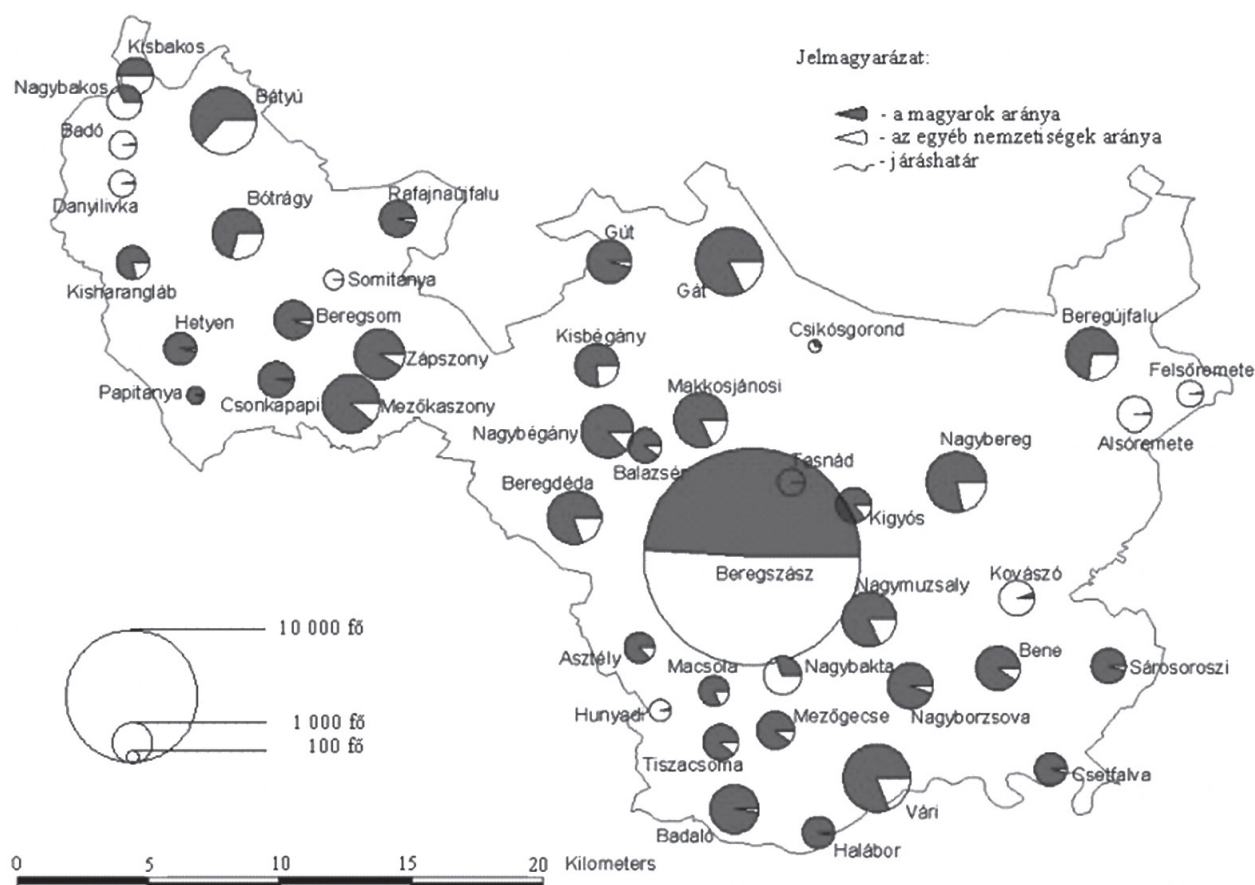
⁴³ <http://zakarpattya.gov.ua/zakarpattya/adm-ter-podil/> (2015-05-10).

⁴⁴ Beregszászi Anikó – Cserniczkó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink...*, 2014, i. m., 11.

71 falusi, nagyközségi önkormányzat területén (106 faluban, nagyközségben) éri el azt az arányt, amely ahhoz szükséges, hogy az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvény rendelkezései kiterjedjenek anyanyelvünkre az adott közigazgatási egység területén (2. térkép).⁴⁵

A 2001-es népszámlálási adatok alapján a vizsgálat helyszínéül választott Beregszászi járás lakosságának 76,1%-a magyar nemzetiségűnek,⁴⁶ 80,23%-uk magyar anyanyelvűnek⁴⁷ vallotta magát. A Beregszászi járási települések magyar lakosságának aránya a 3. térképen látható.

3. térkép. A magyar nemzetiségű lakosság aránya a Beregszászi járás településein⁴⁸

⁴⁵ Uo. 12.

⁴⁶ Molnár József – Molnár D. István: *Kárpátalja népessége...*, 2005, i. m., 27.

⁴⁷ Beregszászi Anikó – Csernicsekó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink...*, 2014, i. m., 12.

⁴⁸ Molnár József – Molnár D. István: *Kárpátalja népessége...*, 2005, i. m., 88. A térképet készítette: Molnár D. István.

A Beregszászi járáshoz a megyei alárendeltségű Beregszász városa (az önkormányzathoz tartozik Tasnád község is) mellett egy városi típusú település, valamint 30 falusi önkormányzat (42 település) tartozik.⁴⁹ A 2001-es népszámlálás során csupán 2 falusi önkormányzat (3 település) területén nem érte el a magyar anyanyelvűek aránya a 10%-ot.

A kutatásról

A 2012-es nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásának felmérése céljából a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont által 2010 nyarán lefolytatott telefonos vizsgálatot⁵⁰ ismétlem meg Kárpátalja Beregszászi járásának önkormányzatainál (Beregszász város kivételével). A választás azért esett erre a járásra, mert ez az egyetlen olyan, a települési szintnél magasabb közigazgatási egység Ukrajnában, ahol a magyar nemzetiségűek és anyanyelvűek abszolút többséget alkotnak, és a járás településeinek túlnyomó többségében is eléri a magyar anyanyelvűek aránya a 10%-ot. A vizsgálat során azokat az önkormányzatokat hívtam fel telefonon, amelyeknek a nyelvtörvény értelmében kötelezően biztosítaniuk kell a magyar nyelvű ügyintézés lehetőségét szóban és írásban egyaránt.

A Beregszászi járás területén Beregszász városán kívül egy nagyközségi és 28 falusi önkormányzat (38 település) területén éri el a magyar anyanyelvű lakosság aránya a nyelvtörvényben megszabott határt. A vizsgálat közel négy hónapja alatt 20 önkormányzatot sikerült telefonon elérnem.⁵¹

Az elért önkormányzatok magyar anyanyelvű lakosságának arányát az 1. ábra szemlélteti.

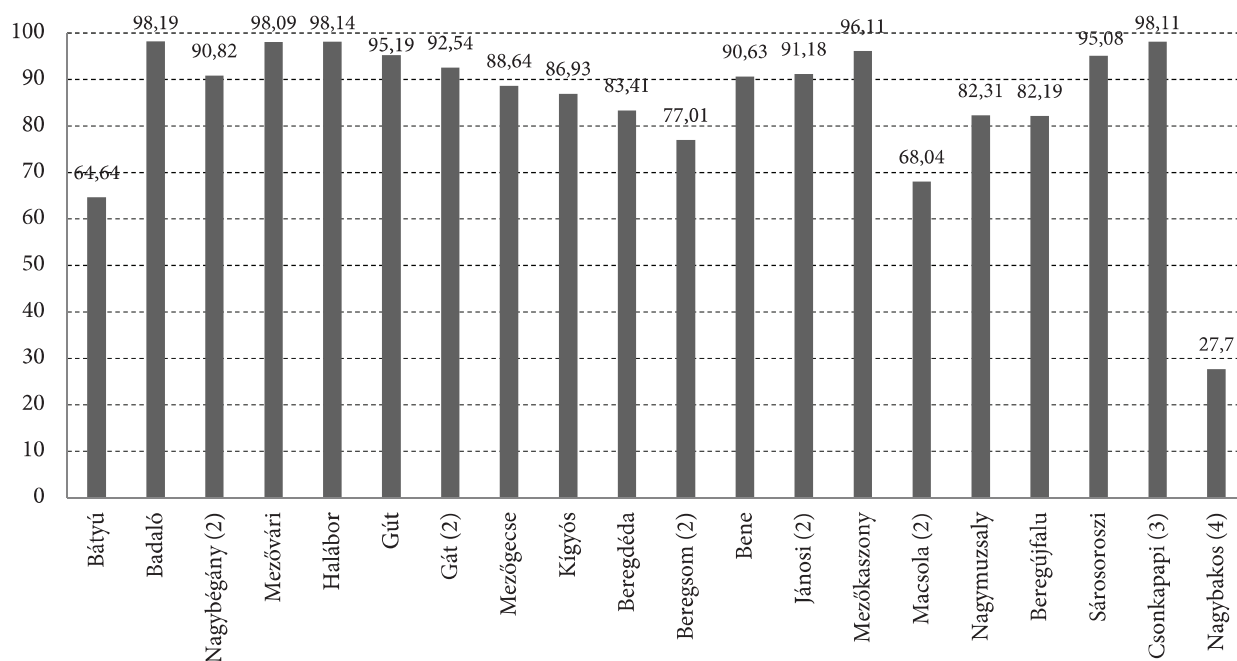
Az 1. ábrán láthatjuk, hogy a vizsgált önkormányzatok területén a magyar anyanyelvűek aránya jóval meghaladja a nyelvtörvényben megszabott 10%-os határt, egy kivételtől eltekintve (Nagybakos önkormányzata⁵²) mindenhol abszolút többséget alkotnak a magyar anyanyelvűek.

⁴⁹ <http://zakarpattya.gov.ua/zakarpattya/adm-ter-podil/> (2015-05-10).

⁵⁰ Cserniczkó István: Az ügyintézés nyelve a helyi önkormányzatokban, 2010, i. m. 101–103.; Cserniczkó István: *A magyar nyelv hivatali/hivatalos...*, 2010, i. m., 9–23.

⁵¹ Valamennyi önkormányzatot próbáltam elérni a program ideje alatt, de sajnos – valószínűleg a vezetékes telefonvonalak rossz állapota miatt – 9 polgármesteri hivatalt többszöri próbálkozásra sem sikerült.

⁵² Nagybakos (Szvoboda) önkormányzatához tartozó települések – Nagybakos, Kisbakos, Badó, Danyilovka – az 1920-as, 1930-as években kialakult ún. telepesfalvak, a csehszlovák hatalom földreformja keretein belül betelepített cseh és ruszin kolóniákból jöttek létre.

1. ábra. Magyar anyanyelvűek aránya a vizsgálat során elért önkormányzatok területén (a 2001-es census alapján)⁵³

Eredmények

A telefont felvevő önkormányzati dolgozóktól az iránt érdeklődtem, milyen nyelvű kérvényekkel fordulhatnak az állampolgárok a hivatalukhoz.⁵⁴ A magyar nyelven feltett kérdésre minden esetben magyar nyelven érkezett a válasz, tehát mindegyik hivatalnál van lehetőség a magyar nyelv használatára a szóbeli ügyintézés során.

Az 20 elért önkormányzat munkatársai 17 esetben azt válaszolták, hogy az állampolgárok magyar nyelven is benyújthatják kérelmüket a hivatalukhoz, ezzel szemben 3 hivatalban csak ukrán nyelvű kérvényt, beadványt fogadnak el.

Erről bővebben I. Fedinec Csilla – Vehes Mikola (főszerk.): *Kárpátalja 1919 – 2009...*, 2010, i. m.; Botlik József: *Egestas Subcarpathica...*, 2000, i. m.

⁵³ A helységnevet utáni zárójelben lévő szám azt jelzi, hogy az adott önkormányzathoz hány település tartozik.

⁵⁴ Az állampolgároknak jogukban áll közérdekű információkat kikérni az önkormányzati hivataltól, például arról, hány óvodai, iskolai férőhely lesz, mikor újítják fel az útburkolatot, melyek lesznek a soros önkormányzati ülés napirendi pontjai stb. Az önkormányzatok jogköréről többek között az 1997 óta hatályos Ukrajna törvénye a helyi önkormányzatokról rendelkezik, mely elérhető Ukrajna Legfelső Tanácsának honlapján: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page> (2015–05–10).

2. táblázat. Az adatfelvétel során elért beregszászi járási önkormányzatok tájékoztatása a magyar nyelv használatával kapcsolatban (2015. január–április)

Önkormányzat	Eredmény	Önkormányzat	Eredmény
1. Bátyú	lehet	11. Beregsom (2)	lehet
2. Badaló	nem lehet	12. Bene	lehet
3. Nagybégány (2)	lehet	13. Makkosjánosi (2)	lehet
4. Mezővári	lehet	14. Mezőkaszony	lehet
5. Halábor	lehet	15. Macsola (2)	lehet
6. Gút	nem lehet	16. Nagymuzsaly	lehet
7. Gát (2)	lehet	17. Beregújfalu	lehet
8. Mezőgecse	lehet	18. Sárosoroszi	lehet
9. Kígyós	lehet	19. Csonkapapi (3)	lehet
10. Beregdéda	lehet	20. Nagybakos (4)	nem lehet

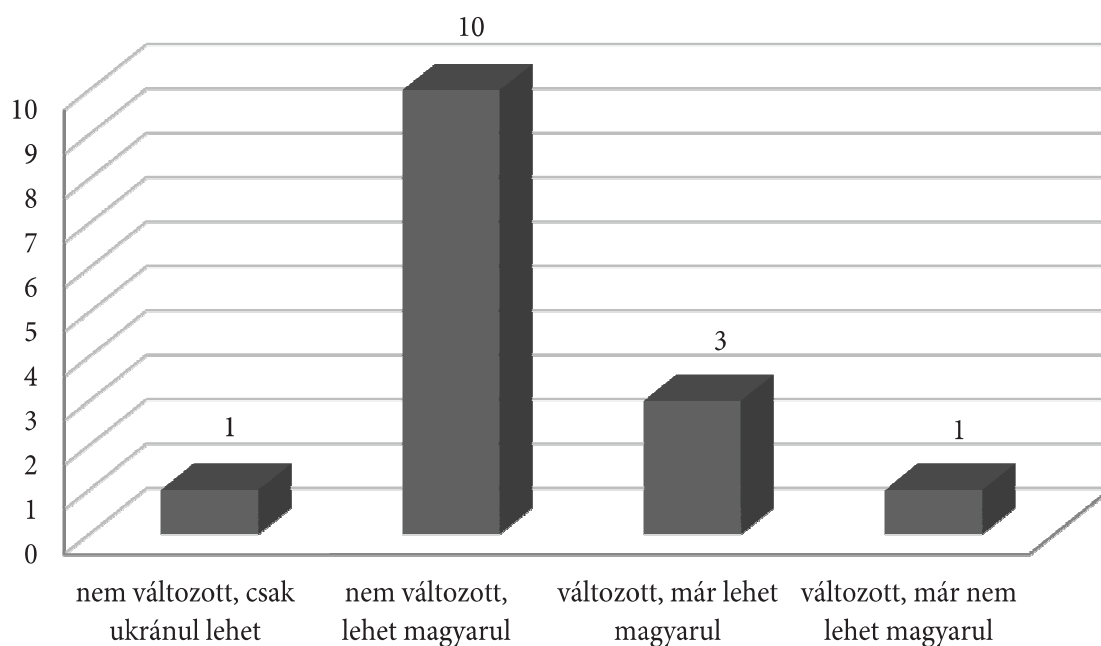
Azoknál a polgármesteri hivataloknál, ahol van lehetőség magyar nyelvű kérelem benyújtására, a legtöbb esetben természetesnek tartották, hogy az ügyfelek akár magyar nyelven is fordulhatnak hozzájuk. Hat önkormányzatnál azt mondták, lényegtelen, milyen nyelvű kérelmet nyújtanak be hozzájuk, ebből három hivatalnál kiemelték, ők a magyar, az ukrán és az orosz nyelvű kérvényeket egyaránt elfogadják. Egy település polgármesteri hivatalában azt mondták, elfogadják a magyar, ukrán vagy akár angol nyelvű kérvényeket is, számukra ez nem jelent problémát, hisz mindet megértik. Voltak olyan önkormányzatok, ahol hozzáfűzték, ők maguk is állítanak ki magyar nyelvű igazolásokat. Egy önkormányzatnál azt válaszolták, a lakosok kizárólag ukrán nyelvű kérelmekkel fordulnak hozzájuk, de amennyiben valaki magyar nyelven írná meg, természetesen azt is elfogadnák. Egy önkormányzat vezetőjétől pedig azt a választ kaptam, olyan nyelven fogadják el a kérelmeket, amelyet a jelenleg hatályos törvény megenged.

A csak államnyelven megírt kérvényekhez ragaszkodó polgármesteri hivatalok munkatársai közül az egyik önkormányzatnál azzal indokolták a kizárólag ukrán nyelvű ügyintézés, hogy „Ukrajnában élünk”. Egy másik hivatalnál az a választ kaptam, hogy a kérvényeket ukrán nyelven kell megírni, ám ha valaki nem tud ukránul, annak segítenek a hivatalban az államnyelvű kérelem megfogalmazásánál.

A 2010-ben és 2015-ben nyert adatok összevetése

15 polgármesteri hivatal mind a 2010-es⁵⁵, mind a 2015-ös telefonos vizsgálatban szerepelt. Ez lehetőséget ad arra, hogy összevessük, változott-e a magyar nyelv használatának lehetősége a helyi önkormányzatokban. A két adatfelvétel óta eltelt öt év alatt új nyelvtörvényt fogadott el a kijevei parlament, s így arra is van lehetőségünk, hogy összemérjük: van-e hatása a 2012-es új jogszabálynak.

11 önkormányzatnál 2010-hez képest nem történt változás: 10 önkormányzati hivatalnál 2010-ben is volt, és most is van lehetőség magyar nyelvű kérelem benyújtására, míg 1 településen mindkét adatfelvétel során azt a választ kaptuk, hogy csak államnyelven van lehetőség helyben az írásos ügyintézésre. 3 polgármesteri hivatalnál pozitív változás tapasztalható: 2010-ben csak ukrán nyelvű kéréseket fogadtak el, 2015-ben azonban már lehetőség van magyar nyelvű kérések benyújtására is. Egy önkormányzati hivatalnál azonban fordított irányú változást regisztrálhattunk: 2010-ben magyar nyelvű kérvényt is elfogadtak, 2015-ben már csak ukrán nyelven várják az állampolgároktól beérkező kéréseket (2. ábra).

2. ábra. A 2010-es és 2015-ös adatfelvétel során is elért beregszászi járási önkormányzati hivatalok válaszainak összehasonlítása

⁵⁵ Csernicskó István: *A magyar nyelv hivatali/hivatalos...*, 2010, i. m., 9–23.

Az önkormányzatok hivatalos honlapjainak nyelvhasználata

A telefonos vizsgálat mellett 2015 februárja–márciusa folyamán azt is megnéztem, hogy a beregszászi járási önkormányzatok rendelkeznek-e hivatalos honlappal, s ha igen, azokon milyen nyelven (nyelveken) jelennek meg a különböző tartalmak, közérdekű információk. A hatályos ukrán nyelvtörvény 10. cikkelyének 2. pontja előírja, hogy ahol a magyar ajkú lakosság aránya eléri a 10%-ot, a helyi önkormányzatok (tanácsok) határozatait, dokumentumait államnyelven vagy magyar nyelven fogadják el, majd azokat ukránul és magyarul is kötelezően közzé kell tenniük: „A helyi állami szervek és a helyi önkormányzati szervek rendeleteit államnyelven fogadják el és hirdetik ki. A körzet határain belül, melyre a regionális vagy kisebbségi nyelv (nyelvek) kiterjed, amely megfelel jelen törvény 7. cikk harmadik bekezdése feltételeinek, a helyi államhatalmi és önkormányzati szervek rendeleteiket államnyelven vagy az adott regionális vagy kisebbségi nyelven (nyelveken) fogadják el és hivatalosan ezeken a nyelveken hirdetik ki.”⁵⁶

Az önkormányzati honlapok vizsgálata révén nyomon követhetjük, milyen mértékben tesznek eleget a jogszabálynak a képviselőtestületek és az önkormányzati hivatalok.

Egyenként az önkormányzatoknak nincs önálló honlapja, ugyanakkor létezik egy hivatalos gyűjtőhonlap,⁵⁷ melyen a Beregszászi Járási Tanács közérdekű hírei, információ mellett a járáshoz tartozó helyi önkormányzatokról szóló információkkal is megismerkedhet(ne) a böngésző. A honlap „A Beregvidék önkormányzatainak hivatalos honlapja” címet viseli. Az oldal ukrán és magyar nyelvi váltóval is rendelkezik, tehát elméletben az államnyelv mellett a helyi regionális nyelven is elérhetők a különböző tartalmak. A gyakorlatban sajnos ez nem fedti a valóságot, sokszor nem található meg a magyar fordítás. Például a Beregszászi Járási Tanács ügyfélfogadási rendje, valamint a 2015. január 15-én hozott ezzel kapcsolatos rendelete csak államnyelven van közzétéve,⁵⁸ de ugyancsak kizárólag ukrán nyelven érhetők el a járási tanács állandó bizottságai üléseinek jegyzőkönyvei is.⁵⁹ A honlapon elérhetők a járási tanács határozatai is. A 2012-es nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásáról szóló határozat elfogadásáig, valamint

⁵⁶ Beregszászi Anikó – Cserniczkó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink...*, 2014, i. m., 70.

⁵⁷ A honlap elérhető az alábbi linken: <http://beregvidek.uz.ua/> (2015–05–20).

⁵⁸ <http://beregvidek.uz.ua/files/%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BE.pdf> (2015–05–20).

⁵⁹ http://beregvidek.uz.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog-&id=534&Itemid=1832&lang=hu (2015–05–20).

maga a nyelvtörvénnyel kapcsolatos határozat csak ukrán nyelven olvasható,⁶⁰ ezt követően azonban néhány határozat az államnyelv mellett magyar nyelven is közzé lett téve.⁶¹

3. táblázat. A beregszászi járási önkormányzatok internetes oldalain található tartalmak nyelvi megoszlása (2015. február–március)

Az elérhető tartalmak megnevezése ⁶²	Ukrán nyelvű aloldal	Magyar nyelvű aloldal	Ukrán és magyar nyelvű aloldal
A település bemutatása	15	7	2
Tanácselnök deklarációja ⁶³	7	–	–
A tanács vezetése ⁶⁴	13	–	–
Állandó bizottság ⁶⁵	24	–	–
Képviselőtestület	29	–	–
Végrehajtó bizottság	29	–	–
Tanácsi határozatok	24	–	–
Intézmények	8	3	–
Ügyfélfogadás rendje	15	–	2
Szabályozási dokumentumok	12	–	–
Szociális-gazdasági fejlesztés	1	–	–
Turizmus	6	–	–
Összesen	183	10	4

Mindegyik önkormányzati oldal felépítése azonos. A vizsgálat során azoknak az önkormányzatoknak az oldalait néztem meg, melyek területén a magyar anyanyelvűek aránya eléri a nyelvtörvényben előírt 10%-os határt. A honlapon 12 különböző információ (lenne) elérhető a helyi önkormányzatok vonatkozásában, ez 29 önkormányzatnál 348 oldalt jelent, ha viszont még azt is figyelembe

⁶⁰ http://beregvidek.uz.ua/files/9-%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%B5%D1%81%D1%96%D1%8F/rish_5_realiz_movnoi_polituku.pdf (2015–05–20).

⁶¹ http://beregvidek.uz.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=516&Itemid=1816&lang=hu (2015–05–20).

⁶² Ugyanolyan formában szerepel a tartalom megnevezése, mint ahogy a honlapon olvasható.

⁶³ Az önkormányzat polgármesterének vagyonbevallása.

⁶⁴ Az önkormányzati hivatal vezetésének személyi összetétele.

⁶⁵ A végrehajtó bizottság mellett működő tanácsadói és véleményező szerv személyi összetétele.

vesszük, hogy ukrán és magyar nyelvi váltó is van, ez a szám elméletileg megduplázódik. A gyakorlat azonban mást mutat. Az oldalak áttekintése után levonható az a következtetés, a beregszászi járási önkormányzatok hivatalos oldalait nem tartják karban, a tartalmakat nem frissítik, a nyelvi váltók csak szimbolikusak, ugyanis ukrán és magyar nyelven is megjelenő szövegek csak minimálisan találhatók. A vizsgálat során nyert adatokat a 3. táblázat szemlélteti.

A 3. táblázatból láthatjuk, a legtöbb tartalom csak államnyelven jelenik meg (183). Csak magyar nyelvű szövegek 7 település bemutatásánál, valamint 3 önkormányzatnak az intézményeit bemutató aloldalakon olvashatók. A 348 oldalból mindössze 4 alkalommal érhető el az információ ukrán és magyar nyelven egyaránt, 151 oldalon pedig semmilyen tartalom nem jelenik meg egyik nyelven sem.

A gyűjtőhonlap aloldalainak vizsgálata arra is lehetőséget adott, hogy megnézzem: milyen nyelven teszik közzé határozataikat az önkormányzatok. Mint a 3. táblázatból is látható, 26 önkormányzat határozatai érhetőek el az interneten, azonban kizárólag ukrán nyelven.

Következtetések

Azt, hogy a 2012-es nyelvörvény biztosította jogok miképpen realizálódnak a gyakorlatban, mindeddig kevesen vizsgálták. Kutatásom során egy gyors adatfelvétel révén, működése közben vizsgáltam meg, hogy Ukrajna egyetlen olyan, települési szintnél magasabb közigazgatási egységében, ahol a magyar ajkú lakosság abszolút többséget alkot, hogyan valósul meg a nyelvtörvény azon rendelkezése, mely szerint bizonyos feltételek fennállása esetén az állami hivataloknak, helyi önkormányzatoknak biztosítani kell az ügyintézés a regionális vagy kisebbségi nyelven, szóban és írásban egyaránt, valamint az önkormányzati testületek határozataikat elérhetővé teszik-e a lakosság számára regionális nyelven is.

Amint a fenti adatokból láthattuk, a vizsgálat során kiderült, mindegyik önkormányzati hivatalnál van lehetőség szóban a magyar nyelvű ügyintézésre, írásban azonban ez már nem mindenütt lehetséges.

A vizsgálat során szerzett tapasztalatok alapján levonható az a következtetés, hogy azoknál az önkormányzati hivataloknál is, ahol van lehetőség a magyar nyelvű írásos ügyintézésre, nem a nyelvtörvény adta lehetőségeknek köszönhető, hanem inkább egyfajta szokásként, bevett gyakorlatként jelenik meg. Ezt támasztják alá azok a válaszok is, melyekben az orosz nyelvű kérvények elfogadását is említik. Az orosz anyanyelvűek aránya meg sem közelíti a 10%-ot az adott településeken, az orosz nyelvű írásbeli ügyintézés lehetőségének biztosítását tehát

nem írja elő a törvény. Az orosz nyelvű beadványok elfogadása nyilvánvalóan az oroszok a Szovjetunió fennállásának idejéből részben máig fennmaradt lingua franca szerepéből fakad.⁶⁶

A nyelvtörvény adta jogok és lehetőségek gyakorlatban való megjelenéséhez elengedhetetlen a jogalkalmazók, valamint az állampolgárok nyelvi jogi tudatosságának javítására, az ehhez szükséges stratégia kialakítására azonban további átfogó, empirikus kutatások szükségesek.

IRODALOM

- Beregszászi Anikó: A kárpátaljai magyarság nyelvhasználati sajátosságai a nyelvi tervezés szemszögéből. *Kisebbségkutatás*. 2002, 2. 368–375.
- Beregszászi Anikó – Cserniczkó István: ...itt mennyit ér a szó? *Írások a kárpátaljai magyarok nyelvhasználatáról*. Ungvár, PoliPrint, 2004.
- Beregszászi Anikó – Cserniczkó István – Ferenc Viktória: *Nyelvi jogaink és lehetőségeink. Útmutató és tájékoztató a nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásához kárpátaljai magyaroknak*. Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., 2014.
- Beretka Katinka: *Nyelvi jogaink Szerbiában. Anyanyelv-használati útmutató*. Szabadka, Magyar Nemzeti Tanács, 2011.
- Botlik József: *Egestas Subcarpathica. Adalékok az Északkeleti-Felvidék és Kárpátalja XIX – XX. századi történetéhez*. Budapest, Hatodik Síp Alapítvány, 2000.
- Crystal, David: *A nyelv enciklopédiája*. Budapest, Osiris, 2003.
- Cúth Csaba – Horony Ákos – Lancz Attila: *Nyelvi jogok Szlovákiában. Anyanyelv-használati útmutató*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2010.
- Cúth Csaba – Horony Ákos – Lancz Attila: *Nyelvi jogok Szlovákiában. Anyanyelv-használati útmutató*. Somorja, Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2012.
- Cseresnyési László: *Nyelvek és stratégiák avagy a nyelv antropológiája*. Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2004.
- Cserniczkó István: *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Budapest, Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely, 1998.
- Cserniczkó István: Az ügyintézés nyelve a helyi önkormányzatokban. In: Cserniczkó István (szerk.): *Nyelvek, emberek, helyzetek. A magyar ukrán és orosz nyelv használata a kárpátaljai közösségben*. Ungvár, PoliPrint, 2010. 101–103.
- Cserniczkó István: A magyar nyelv hivatali/hivatalos használatának esélyei és lehetőségei Kárpátalján az ukrainai nyelvi helyzet és nyelvpolitika kontextusában. *Acta Academiae Beregsasiensis*. 2010, 3. sz. 9–23.

⁶⁶ Pavlenko, Aneta: *Russian as a lingua franca*, 2006, i. m., 78–99.

- Csernicskó István: *Államok, nyelvek, államnyelvek. Nyelvpolitika a mai Kárpátalja területén* (1867–2010). Budapest, Gondolat Kiadó, 2013.
- Csernicskó István (szerk.): *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász, Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, 2003.
- Csernicskó István (szerk.): *Megtart a szó. Hasznosítható ismeretek a kárpátaljai magyar nyelvhasználatról*. Budapest – Beregszász, MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság – Hodinka Antal Intézet, 2010.
- Csernicskó István (szerk.): *Nyelvek, emberek, helyzetek. A magyar ukrán és orosz nyelv használata a kárpátaljai közösségben*. Ungvár, PoliPrint, 2010.
- Csernicskó István – Fedinec Csilla: Nyelvpolitika határon: a 2012-es ukrainai nyelvtörvény elő- és utóéletéről. In: Márku Anita – Hires-László Kornélia (szerk.): *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból*. Ungvár, Autdor-Shark, 2015. 206–238.
- Csernicskó István – Melnyik, Svitlana: A független Ukrajna nyelvpolitikai törekvései. In: Fedinec Csilla – Vehes Mikola (főszerk.): *Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra*. Budapest, Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010. 606–627.
- Fedinec Csilla – Csernicskó István: Nyelvtörvény Saga Ukrajnában: a lezáratlan 2012-es fejezet. *Kisebbségkutatás*, 2012, 3. (21. évf.) 568–588.
- Fedinec Csilla – Vehes Mikola (főszerk.): *Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra*. Budapest, Argumentum – MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010.
- Haugen, Einar: Planning for a standard language in modern Norway. *Anthropological Linguistics*, 1959. 8–21.
- Karmacsi Zoltán: A magyar nyelv Beregszász hivatalaiban. In: Csernicskó István (szerk.): *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász, Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, 2003. 93–100.
- Karmacsi Zoltán: Vizuális kétnyelvűség: az új nyelvtörvény adta lehetőségek. In: Bárány Erzsébet – Csernicskó István (szerk.): *Az ukrán–magyar nyelvi kapcsolatok múltja és jelene. Nemzetközi tudományos konferencia előadásai*. Ungvár, V. Pagyak Kiadója, 2015. 120–131.
- Kiss Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002.
- Kloss, Heinz: *Research Possibilities on Group Bilingualism: A Report*. Quebec, International Center for Research on Bilingualism, 1969.
- Labrie, Normand: Nyelvpolitika. In: Szépe György – Derényi András (szerk.): *Nyelv, hatalom, egyenlőség: Nyelvpolitikai írások*. Budapest, Corvina, 1999. 15–24.
- Márku Anita: A magyar nyelv Beregszász szolgáltató egységeiben, boltjaiban, éttermeiben és a piacon, valamint az orvosi rendelőben. In: Csernicskó István (szerk.):

- A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba.* Beregszász, Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, 2003. 100–104.
- Molnár József – Molnár D. István: *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében.* Beregszász, KMPSZ Tankönyv- és Taneszköztanácsa, 2005.
- Ninyoles, Rafael C.: Társadalmi szerkezet és nyelvpolitika. In: Szépe György – Derényi András (szerk.): *Nyelv, hatalom, egyenlőség: Nyelvpolitikai írások.* Budapest, Corvina, 1999. 155–180.
- Pavlenko, Aneta: Russian as a lingua franca. *Annual Review of Applied Linguistics*, 2006, 26. 78–99.
- Pennycook, Alastair: *Language, ideology and hindsight: Lessons from colonial language policies.* In: T. Ricento (ed.): *Ideology, politics, and language policies: Focus on English.* Amsterdam, John Benjamins, 2000. 49–65.
- Sándor Klára: Nyelvtervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 2006. 959–995.
- Sándor Klára: *Határtalan nyelv.* Bicske, SZAK Kiadó, 2014.
- Spolsky, Bernard: *Language Policy.* Cambridge, Cambridge University Press, 2004.
- Szépe György: *Nyelvpolitika: múlt és jövő.* Pécs, Iskolakultúra, 2001.
- Szépe György – Derényi András (szerk.): *Nyelv, hatalom, egyenlőség: Nyelvpolitikai írások.* Budapest, Corvina, 1999.
- Tóth Mihály – Csernicskó István: *Tudományos-gyakorlati kommentár Ukrajnának az állami nyelvpolitika alapjairól szóló törvényéhez.* Ungvár – Budapest, Intermix Kiadó, 2014.
- Trudgill, Peter: *Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába.* Szeged, JGYTF Kiadó, 1997.
- Wardough, Ronald: *Szociolingvisztika.* Budapest, Osiris – Századvég, 1995.
- Вегеш, Микола – Фединець, Чілла (ред.): *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура.* Ужгород, Поліграфцентр „Ліра”, 2010.
- Мельник, Світлана – Черничко, Степан: *Етнічне та мовне розмаїття України. Аналітичний огляд ситуації.* Ужгород, ПоліПрінт, 2010.
- Мельник, Світлана – Черничко, Степан: Мовна політика в незалежній Україні. In: Вегеш Микола – Фединець Чілла (ред.): *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура.* Ужгород, Поліграфцентр „Ліра”, 2010. 681–703.
- Товт, Михаил – Черничко, Степан: *Научно-практический комментарий Закона Украины об основах государственной языковой политики (с приложениями).* Киев, ВОО ПОД «Русскоязычная Украина», 2013.
- Черничко, Степан – Фединець, Чілла: *Наш місцевий Вавилон. Історія мовної політики на території Закарпаття у першій половині ХХ століття (до 1944 року).* Ужгород, Поліграфцентр «Ліра», 2014.

Enikő TÓTH

Possibilities of using the Hungarian regional language in the local governments of the Beregszász (Berehove) district in Transcarpathia (survey from 2015)

The Supreme Council of Ukraine passed the law on state language policy basics on the 3rd July 2012, that entered into force on the 10th August 2012. Eighteen regional and minority languages are subject to language law, these languages have this status, without any other decision or resolution by county, district or local governments. The language law make the use of regional languages in official scenes possible under certain conditions. The study examines how the language law appears in paractice based on the example of district government of Beregszász.

Keywords: the Beregszász district, Language Law, language policy, local governments